

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Požun

**Pravica do telesa – priznanje seksualnega dela kot
konsenzualnega seksa**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Požun

Mentorica: izr. prof. dr. Alenka Švab

Somentorica: doc. dr. Mojca Pajnik

**Pravica do telesa – priznanje seksualnega dela kot
konsenzualnega seksa**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

PRAVICA DO TELESA – PRIZNANJE SEKSUALNEGA DELA KOT KONSENZUALNEGA SEKSA

Prostitucija je ena izmed starejših obrti in kljub temu da so jo želeli izkoreniniti, jim to nikoli ni povsem uspelo. Pojavljala se je v posameznih družbenih okoliščinah v različnih oblikah. Politike si prizadevajo legitimizirati in dekriminlizirati prostitucijo predvsem z namenom, da se pravno, socialno in zdravstveno zaščitijo ljudje, ki so se odločili za opravljanje seksualnega dela. Glede na študije legalizacija in dekriminlizacija v celoti ne odpravljata stigmatizacije, marginalizacije, migracij in trgovine z belim blagom. V nekaterih primerih jih celo podpirata, saj politike ne ščitijo vseh udeležencev v prostituciji enakovredno. Zato lahko postanejo prostitutke/prostituti še bolj ranljivi in podvrženi trgovanju lastnikov bordelov, klubov ali zvodnikov, namesto da bi avtonomno odločali o opravljanju svojega dela, pa čeprav je to prodaja svojega telesa oziroma določenega organa v zameno za prejeto plačilo. Samo seksualno delo je kompleksen pojem, saj je pri tem potrebno upoštevati celotno podobo človeka in njegovega telesa ter njegovega statusa v družbi.

Ključne besede: prostitucija, seksualno delo, legalizacija in dekriminlizacija, telo.

THE RIGHT TO YOUR BODY – TO ACKNOWLEDGE SEXUAL LABOR AS CONSENSUAL SEX

Prostitution is one of the oldest forms of labor and although they tried to put an end to it, they found very little success in doing so. It has always appeared in different forms in different social contexts. Many policies are trying to decriminalise and legalise prostitution, so that people who chose providing sexual favors as a way of life can be protected from a legal, social and medical standpoint. Studies have shown that by decriminalizing and legalizing prostitution we are still unable to stop the stigmatization, marginalization and also the migration and human trafficking. In some cases they are even encouraged, because the policies regarding prostitution don't provide the same amount of protection for everyone involved in it. Even though these people use their bodies or certain parts of their body as a means of making money, they are still very vulnerable and in many cases still get sold, traded by bordello owners, hustlers, etc. They are not able to make their own decisions. Sexual labor is a complex concept, because we have to look at the person who is providing sexual favors as a whole – his or hers body and social status.

Key words: prostitution, sexual labor, legalization and decriminalization, body.

KAZALO

1	UVOD	5
2	PROSTITUCIJA	6
3	ZGODOVINSKI PREGLED PROSTITUCIJE	7
4	RAZVOJ DRUŽBOSLOVNIH ZNANOSTI	9
4.1	Feminizem	10
4.2	Podobe prostitucije v sodobnosti	11
5	TELO SE IZPOSTAVI	13
5.1	Žensko telo	14
5.2	Telo kot blago	15
6	SEKSUALNO DELO	17
7	LEGALIZACIJA PROSTITUCIJE	19
8	PROSTITUCIJA V SLOVENIJI	21
9	SKLEP	22
10	LITERATURA	25

1 UVOD

Prostitucija je ena izmed najstarejših obrti, najstarejši poklic, je zgodovinska trajnica; je pojav, razširjen po celem svetu. Zajema tudi vsa družbena, politična, ekonomska in zdravstvena vprašanja. Poenostavljeno je prostitucija »naravni in družbeni fenomen« (Pajnik 2008, 15). S prostitucijo so povezana tudi razredna vprašanja, stigmatizacija, marginalizacija, migracije in trgovanje z belim blagom. Ljudje, ki se podajajo v prostitucijo, se ponavadi za to odločajo zaradi slabih življenjskih pogojev, slabega ekonomskega statusa, revščine, zaradi želje po zviševanju življenjskega statusa, drog, nasilja partnerjev ali zvodnikov. Ker so to povečini ljudje nižjih razrednih struktur, so lahek plen zvodnikom in lastnikom nočnih klubov, bordelov, ki izkoriščajo osebno stisko ljudi. Vendar se večina ljudi ne odloči svobodno, da bodo opravljali tovrstno delo (kar bi bilo najbolj prav). Nekateri (ne vsi) zvodniki, lastniki bordelov, klubov izkoriščajo stisko posameznika, posameznice in jih prisilijo v prostitucijo; do njih se obnašajo posesivno, kot da bi bili njihova last.

Ker politike legalizacije in dekriminalizacije pravic vsem udeležencem v prostituciji ne dodeljujejo enakopravno, povečujejo avtoriteto zvodnikov in lastnikov klubov. Dokler bodo politike v večji meri ščitile samo koristnike prostitucije in lastnike bordelov, klubov ter zvodnike, so prostitutke in prostitutke v tem konceptu zelo ranljivi, saj zanje odgovarja t. i. lastnik, zvodnik. Na ta način se migracije in trgovanja ne odpravljajo, ampak se lahko celo povečujejo.

V večini primerov se za seksualno delo odločijo predstavnice ženskega spola, kar pa ne pomeni, da se zanj ne odločajo tudi moški. Zvodniki in lastniki bordelov prostitutke izkoriščajo, »kar poganja razvoj seksualne industrije, vzdržuje neenakost med spoloma, povečuje nasilje in utrjuje prostitucijo kot patriarhalno institucijo« (Pajnik 2008, 47).

Telo v prostituciji nastopa dualistično, razprto je med dušo in telesom. Kunstova žensko telo prostitutke opiše, kot da »je tisto urbano, moderno telo vmes, je umetno, je naravno, je zunaj, je znotraj, zaznamujeta ga izginjanje meja in pretočnost, je moško in žensko« (Kunst 2004, 149). Kulturni načini dojemanja telesa ženske ali moškega so dobro razviti. Kako pa ženska doživlja svoje telo v vsakodnevnem teroriziranju, je premalo raziskano. Študije dokazujejo, da se ženske, ki se ukvarjajo s seksualnim delom, soočajo s pogostimi travmami in nasiljem nad svojimi telesi, zato bi bilo racionalno, da postane seksualno delo oblika samozaposlitve, pri kateri bi imele ženske vso svobodo odločanja o svojem lastnem telesu, družba in politike pa bi tem delavkam morale omogočiti vse pravice enakovrednega člana družbe tudi potem, ko se

odločijo prenehati s poklicem seksualne delavke, in jim dovoliti, da se brez sramu in stigme odločijo za nov poklic.

2 PROSTITUCIJA

Prostitucija je tako imenovani najstarejši poklic, je zgodovinska trajnica, pojav, ki obsega ves svet in zajema družbena, politična, psihološka in zdravstvena vprašanja (Sawyer, Metz 2009, 335).

Prostitucija je »vsesplošno prisoten pojav ne glede na prostor in čas« (Pajnik 2008, 15). Poenostavljeno se prostitucijo prikazuje kot »naravni in družbeni fenomen« (Pajnik 2008, 15), najstarejša obrt, ki je obstajala in bo obstajala, ne glede na družbene razmere.

»Prostitucija zadeva vprašanja o regulaciji in marginalizaciji seksualnosti, politikah izključevanja, rasizmov, seksizmov in nacionalizmov, kakor tudi o regulaciji trga dela. Je tudi odraz migracijskih praks, ekonomske in socialne neenakosti ter razrednih delitev.« (Pajnik 2008, 15).

Različni avtorji pojem prostitucije različno definirajo.

Za Paula Lacroixa so prostitutke vse ženske, ki imajo spolni odnosi izven zakona, izven zakonite institucije (Lacroix v Scott 1996, 9). Za Wardlawa je leta 1842 prostitucija spolno občevanje, ki ni dovoljeno (Wardlaw v Scott 1969, 9). Na splošno definira Scott, da je prostitutka tista ženska, »ki začasno in za denar prepušča svoje telo različnim moškim« (Scott 1969, 9), vendar je tudi zanj ta definicija preozka, saj omenja samo ženske in ne tudi moških. Na splošno velja, da je prostitutka oziroma prostitut tisti, ki ima s spolnim odnosom materialno korist. To pomeni, da za spolni odnos prejme plačilo. Scott opozarja, da kakor je razlika med poročeno žensko in prostitutko, je tudi razlika med prostitutko in priležnico (Scott 1969, 9). Ženska, ki ni poročena in živi dalj časa z moškim ter ga nato zapusti, ni glede na terapevtsko definicijo prostitutke nič manj prostitutka kot poročena ženska, ki zapusti moškega z namenom, da se poroči z drugim moškim. Definicija prostitucije sovпада z dejstvom, da se za spolni odnos prejme plačilo. V prid temu, da se prostitucija legalizira, lahko trdim, da tudi marsikateri zakon, ki ga priznavajo državne institucije, temelji na tem, da je sklenjen samo zaradi materialnih dobrin. V tem primeru imamo prostitutko in prostituta. Oba sta se za skupno življenje prodala eden drugemu in zakon vzdržujeta samo zaradi ekonomskih dobrin. Za definicijo prostitucije stoji tudi popolna čustvena otopelost,

nezadovoljstvo pri spolnem občevanju, odsotnost užitka, nobenega spolnega poželenja, kot pravi Scott (Scott 1968, 11). Lim (Lim v Farley 2004, 1088) opisuje, da je bila prostitucija predlagana kot razvojna politika novo industrializiranih držav in držav v razvoju. Tisti, ki spodbujajo prostitucijo v obliki seks industrije, so poslovneži in vladni uradniki. Seks industrija, prostitucija, masaža v bordelih, seks po telefonu, spletu je poseben seksualni sektor v ekonomiji (Lim v Farley 2004, 1088). Farley povzema, da nekateri znanstveniki opredeljujejo socialno-plenilsko obnašanje moških, ki kupujejo spolni odnos, in prostitucijo le kot del človeške narave. Ta definicija normalnosti pa se potem odraža v javni politiki in prostitucijo opredeljuje kot obliko dela (seksualno delo). Vendar je seksualno delo ovrednoteno kot neprijetno, manjvredno delo, prostitutke pa so obravnavane kot kategorija delavcev s posebnimi težavami in potrebami (Farley 2004, 5). Pateman (Pateman v Kesler 2004, 228) pa verjame, da je današnja prostitucija odraz patriarhalnega kapitalističnega sistema.

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) opredeljuje prostitucijo kot dinamičen, prilagodljiv proces, ki vključuje transakcije med prodajalcem in kupcem spolne storitve (Farley 2004, 5).

Monto prostitucijo opredeljuje kot izmenjavo spolnega dostopa do telesa za nekaj vrednega, kar je najpogosteje denar ali droga. Ekonomska izmenjava v prostituciji je najpogosteje opisana kot zasebno vedenje odraslih (Monto 2004, 161). Monto nadaljuje, da vse prostitutke ne vstopajo v prostitucijo prostovoljno. Vzroki za njihovo sodelovanje v prostituciji so lahko tudi velika finančna stiska, težke gospodarske razmere, odvisnost od drog ali strah pred nasiljem partnerja oziroma zvodnika. Čeprav se ocene (Monto 2004, 162) razlikujejo, je bil velik delež prostitutk, ki se ukvarjajo s seksualnim delom, v preteklosti žrtev fizične in/ali spolne zlorabe, zato je težko govoriti o konceptu soglasja (Monto 2004, 162).

Kingsley trdi, da ima prostitucija funkcionalno vlogo v družbi, saj pomaga pri izpolnitvi potrebe biološko usmerjenih moških, ki ne živijo v zakonu, niso poročeni. Ta način prostitucije se označuje kot »normalen« (Kingsley v Monto 2004, 163).

3 ZGODOVINSKI PREGLED PROSTITUCIJE

V zgodovinskem pregledu prostitucije na kratko predstavim pomen prostitucije v posameznih zgodovinskih obdobjih predvsem z namenom, da prikažem, da prostitucija sama v začetku ni bila »nesprejemljiv družbeni pojav« (Pajnik 2009, 15), temveč je temeljila na svobodi odločanja.

Ženske v naravnih plemenih so last plemena, kar pa ne pomeni, da so lastnina moških. Edino poglavar ima ta privilegij, da ima lahko več žena. Devištvo nima takšne vrednosti, kot jo poznamo v kasnejših obdobjih, pri nekaterih plemenih je celo sramotno, da je deklica godna za spolni odnos, pa je še nedolžna. Za plemena je tudi značilno, da zvestoba, če velja, velja le za ženo, vendar kršitev ni kaznovana. O prvih zametkih prostitucije pa bi lahko govorili, ko si plemena zamenjujejo ali dajejo na posodo žene za manjšo »gmotno odškodnino« (Scott 1969, 47).

Egipčani so se utapljali in predajali ljubezni. Ženske v tem obdobju so se svobodne in brez zadržkov predajale ljubezni. Živele so v tako imenovanih templjih in imele dokaj ali celo zelo visok življenjski standard. Vendar se je v tem obdobju tudi marsikateri moški posvetil kultu rodovitnosti in nudil svoje telo ne samo ženskam, temveč tudi moškim. Dosti zgovoren za to obdobje je stavek: »V starem svetu je bila močno razširjena vera, da spolni stiki z bogom ali z bitjem, ki je tesno povezano z božanstvom, prinašajo človeku srečo.« (Scott 1969, 52). Ženske so živele v templjih, v katerih so služile kultu rodovitnosti. Nudile so spolne usluge tujcem, za kar so prejemale plačilo. To plačilo pa so poklonile svetišču (Scott 1969, 52). Tudi moški so nudili svoje telo za seksualne užitke drugemu moškemu. »Grški deček« (Foucault v Mozetič 1998, 128) je bil ta, ki je svoje telo dajal oziroma prodal za višji cilj. Velikokrat so bili grški dečki, kot jih opisuje Foucault, tudi nagrajeni s položajem na visokih mestih v političnem svetu, kar pa ni veljalo za pripadnice ženskega spola.

»V Evropi so prostitutke, vsaj tiste pod uradnim varuštvom, v 14. in 15. stoletju uživale ugodnejši družbeni položaj kakor kdaj koli v zgodovini. Moškim ni bilo nerodno zahajati v javne hiše, prostitucija pa je bila važna dohodninska postavka.« (Scott 1969, 75). Iti takrat v javno hišo je v primerjavi z danes, kot bi šel moški v bar na kavo. Zanimiv je podatek, da je marsikateri uradnik, ki je potoval po svetu, poleg dodatka na potne stroške, dobil še dodatek, da je lahko obiskal javno hišo. (Scott 1969, 75). S Kolumbovim odkritjem Amerike pa se je vse spremenilo, ker se je po Evropi se pričela širiti do tedaj neznana oziroma nova bolezen – sifilis. V ospredje pridejo moralisti in brezskrbnega veseljačenja je bilo konec. Prostitutkam je bilo očitano, da razširjajo bolezen – sifilis. Bordeli se začno zapirati in prostitutke preganjati, saj so edini vir zla. Prostitucija je bila razglašena za kaznivo dejanje. Cesar Karel V. je celo prepovedal spolne odnose, razen med zakonci. Sicer je res, da je oblast prepovedala prostitucijo, vendar je s tem ni izkoreninila niti ni zavrla širjenja sifilisa. Zgodilo se je ravno nasprotno; povečala se je verjetnost okužbe, s prepovedjo prostitucije pa ženske niso imele

možnosti zdravniške kontrole (Scott 1969, 77). To obdobje bi lahko označili kot obdobje »antifeminizma« (Scott 1968, 78). Najbolj glasen antifeminist je bil teolog Origen, »krotitelj grešnega mesa« (Scott 1968, 78). Ženske je označil za »posodo greha in za Satanove hčerke« (Scott 1968, 78).

Prostitucija je v 18. stoletju se je najhitreje širila predvsem v Franciji. Prostitutke so se delile na tiste, ki so bile zaposlene v »javnih hišah in samostojne porestnice« (Scott 1969, 79). Odlok je zahteval, da se morajo prostitutke redno pregledovati pri zdravniku in plačevati ustrezno takso (Scott 1968, 79).

Uredbe prostitucije so bile izdane predvsem zaradi Napoleonove skrbi za zdravje njegovih vojakov. Regulacija prostitucije se je pričela v začetku leta 1800 s poudarkom na vojaški prostituciji in prostituciji na splošno po državah po vsem svetu. Rusija je pričela z urejanjem prostitucije leta 1843, Nizozemska med letoma 1852 in 1877, Italija v letu 1860, Velika Britanija leta 1864, Japonska leta 1871 in Argentina 1875. V vseh teh državah so policija in zdravniki skupaj delali za uveljavitev sistema na lokalni ravni (Limoncelli 2006, 35). Sistemi regulacije so se izvajali v evropskih in drugih državah glede na izkušnje pri povečevanju prostitucije na podlagi različnih kombinacij dejavnikov, kot so urbanizacija, militarizacija in migracija. (Enloe in drugi v Limoncelli 2006, 35).

4 RAZVOJ DRUŽBOSLOVNIH ZNANOSTI

Z razvojem družboslovnih znanosti, predvsem statistike, prostitucija sredi 19. stoletja velja za družbeno zlo (Pajnik 2008, 21). V tem obdobju se časti pojem monogamne družine heteroseksualnega para. V odnosu velja čistost spolnega odnosa, ki ga glorificirajo »kot varno zavetje pred tekmovalnostjo na trgu in v politiki« (Pajnik 2008, 21). Poudarjali so ideal družine, v ženski, ki je svoje telo prodajala za spolne užitke moškemu, pa so videli »grožnjo varni zasebnosti družinskega življenja« (Pajnik 2008, 21). Na ta način se je vloga moškega kot avtoritete družine povečala in politika države mu je dala moč za kaznovanje in nadzorovanje pripadnikov njegove družine. »Devetnajsto stoletje je obudilo patriarha kot nostalgično figuro obdobja zgodnje moderne, kjer je *pater familias* nastopal kot moč družine, vezni člen za produkcijo in reprodukcijo, ne samo družine, ampak vse družbe.« (Pajnik 2008, 21–22). V tem obdobju, kot zapiše Pajnikova, je prostitucija označena kot družbeno zlo in začnejo jo obravnavati kot »obliko subkulture, kot vrsto degradiranega socialnega miljenja, ki ga zaznamujejo odtujitev, antisocialne, antireligiozne in nemoralne vrednote« (Pajnik 2008, 22). Ženske, ki so bile podvržene tem vrednotam, so poimenovali prostitutke. Pravzaprav je

bila podvrženost tem vrednotam vzrok za prostitucijo. Vzrok za prostitucijo pa je bil tudi slab ekonomski položaj in njegovi povzročitelji, kot so revščina, nezaposlenost, pomanjkanje dela. Ženskam, ki so se odločale za nudenje svojega telesa moškim za spolne usluge, je bil v večini vzrok – preživetje. Slabe življenjske razmere, boj za preživetje so botrovali odločitvi, da se dobi plačilo za spolno uslugo, ki so jo bili v večini moški pripravljene tudi plačati. Tukaj se zastavlja vprašanje: patriarh, ki si je vzel tudi vso politično moč, je zagovarjal čistost seksualnega razmerja, začel povečevati pojem družine, po drugi strani pa je bil pripravljen plačati spolno uslugo ženski, ki jo je označeval kot degradirano, stigmatizirano, ki se je odrekla vsem pozitivnim vrednotam takratne družbe. Lahko rečemo, da je pri ženski izgubljal ali ni mogel dokazovati svoje moči, kot mu je prepisovala takratna družba? Napad kot najboljša obramba?

4.1 *Feminizem*

Sredi 60. let 19. stoletja je bila organizirana kampanja za odpravo zakona o nalezljivih boleznih. To je bil eden prvih ukrepov proti prostituciji, najvidnejše mesto pa je v tej kampanji zasedlo žensko združenje LNA – Ladies National Association for the repeal of the contagious diseases. Zavzemale so se za emancipatornost politik. Opozarjale so na neprimerno akcijo policistov, neprimerne zdravniške preglede, problem institucionalizacije družbenih predsodkov, na sistem registriranja žensk in s tem v povezavi nezmožnost rehabilitacije žensk (Pajnik 2008, 32). Kot zapiše Mojca Pajnik, pa so imele te obravnave o položaju žensk v prostituciji kot objektu moške sle, medicinske in policijske tiranije tudi nasproten učinek. Če so se akterke v LNA zavzemale za izboljšanje položaja žensk v prostituciji, so s tem uveljavljale predstavo o ženski kot pasivnem objektu, ki ga je potrebno zavarovati (Pajnik 2008, 33). Ko so se članice LNA borile za pravice prostitutk na subjektivni ravni, so jih nehote karakterizirale kot objekt in s tem postavile te ženske v položaj oseb, ki jih je potrebno zavarovati.

Različni feministični pristopi niso medsebojno koherentni. Feministične analize na družbeni ravni se kritično ukvarjajo s pomenom reprezentacij ženskega telesa. Zelo razširjena je teza, da podobe žensk odsevajo in reproducirajo moško dominacijo in nadzor moških nad žensko seksualnostjo. »Liberalne feministke so se borile proti različnim vidikom seksualne objektivizacije.« (Kuhar 2004, 67). Njihov pristop je bil bolj pragmatičen. »Posebej so se ukvarjale z medijsko posredovanimi podobami žensk, zlasti v oglasih. Skušale so najti in in uveljaviti drugačen niz pomenov glede fizične reprezentacije žensk. Večina njihovih

poskusov ni uspela.« (Kuhar 2004, 67). Mnogo aktivistk se je tudi ukvarjalo z vprašanjem, kako razrešiti konflikt med feministično ideologijo, ki je zavračala »seksualno objektivizacijo in globoko zakoreninjeno zahodno kulturno definicijo ženskosti, ki je vključevala določeno vrsto komercializirane ženske lepote« (Kuhar 2004, 67). »Po radikalni feministični perspektivi so ženske žrtve odnosov moči med spoloma, ki so nenaklonjeni ženskam. Radikalne feministke so se borile za temeljno pravico žensk, da nadzorujejo in definirajo pomen svoje seksualnosti in svojega telesa.« (Kuhar 2004, 68). Izpostavile in napadle so »družbeno dregradacijo ženske seksualnosti in objektiviziranje žensk, h kateremu prispevajo pornografija, nasilje, posilstva, seksualne zlorabe« (Kuhar 2004, 68). Žensko telo je objekt, ki je na voljo drugim, zato je ženska v precepu, dvojnosti, kako razrešiti konflikt v pričakovanju družbene norme komercializacije telesa in želje po lastni subjektivnosti (identiteti), torej svojimi željami, emocijami. Ženska na podlagi tega živi dvojno življenje: je razcepljena med pričakovanji družbe, zgle dom svojega telesa kot objektom in lastnim pričakovanjem o svojem življenju. Družba torej predvsem ženskam dovoli pričakovanja o ženskem telesu kot objektu in ne upošteva holizma ženskosti.

Socialni feminizem se je ukvarjal predvsem s tem, da nezadovoljstvo in negotovost izhajata iz povečane prodaje potrošniških dobrin. Ženske zapravljajo ogromne količine denarja, da sublimirajo svoje želje v objekt telesa, nezadovoljstvo žensk pa ustreza patriarhalnim interesom (Kuhar 2004, 68).

Feministične teorije so z demistifikacijo mitov liberalizma o prostituciji kot o zločinu brez žrtve in o prostitutkah kot seksualno osvobojenih ženskah prostitucijo obravnavale z gledišča spolnih razlik in diskriminacije glede na spol (Pajnik 2008, 46).

Feministična naravnost v podporo prostitucije obsoja prostitucijo kot tako, ne obsoja pa posameznih žensk – prostitutk. Radi bi ohranili ključno moralno razlikovanje med prostitucijo in spolnimi delavkami ter praksami in institucijami (Kesler 2002, 231). To stališče ublaži eno od težav anti-teorije prostitucije, ki je pogosto škodljiva za posameznice, ki se prostituirajo. Zaradi tega je izraz seksualno delo tudi prišel v Vouge. Seks je delo, ne gre za posamezne ženske, gre za delo, za vprašanja, kot so plača, delovni pogoji (Kesler 2002, 232).

4.2 Podobe prostitucije v sodobnosti

»Pozitivistično naravnana sociologija deviantnosti iz druge polovice 19. in začetka 20. stoletja s kriminologijo prostitucijo obravnava kot patološki pojav.« (Pajnik 2008, 45).

»Psihoanaliza v letih od 1930 do 1960 izostri individualno raven obravnave prostitucije in se usmeri v klinično proučevanje posamezne prostitutke. Sredi 20. stoletja pa je prostitucija obravnavana po Durkheimovem pojmovanju družbe kot moralnega fenomena. Prostitucijo kot deviacijo proučujejo znotraj socialne patologije kot socialno disciplino.« (Pajnik 2008, 45). »Sociološke teorije družbene deorganizacije, ki nasledijo socialno patologijo, se pojavijo kot odgovor na procese industrializacije in urbanizacije. Prepoznajo družbeni značaj prostitutk, vendar se v dokazovanju njene disfunkcionalnosti še vedno osredotočajo na obravnavo individualne nemoralnosti prostitutk« (Pajnik 2008, 45).

V sodobnih razpravah o prostituciji se še vedno zastavlja vprašanje, kaj prostitucijo ločuje od ostalih žensk. Na ta način se prostitucija postavlja v položaj »drugega« (Pajnik, 2008, 46). Pajnikova po Phoenixu prostitucijo v sodobnosti pojasnjuje na podlagi štirih modelov: patologije, socialne dislokacije in kriminalne subkulture, ekonomskega položaja in revščine ter spola in nasilja (Pajnik 2008, 46). Na ta način je sama prostitucija označena kot deviantna, stigmatizirana, saj je razumeti, da tisti, ki se ukvarja s prostitucijo, izhaja iz nižjega ekonomskega standarda, slabih družinskih razmer, travm iz otroštva. Prostitucija ima prizvok negativnega. Tisti, ki se ukvarja z njo, ne zna preživeti drugače. Glede na to, da se s prostitucijo ukvarjajo predvsem ženske, lahko govorimo tudi o segregaciji spola. Vsekakor pa se lahko vprašamo, zakaj prostitucijo povezovati z družbenim izključevanjem, neenakostjo, subkulturo, revščino. Ne trdim, da revščina kot taka ni vzrok za prostitucijo. Lahko je le povod za zaslužek in naj bi seveda izhajala iz svobodne izbire posameznika.

Omeniti je potrebno še abolicionistične obravnave prostitucije. Prostitutke so v teh obravnavah »žrtve nasilja, patriarhalnih praks in prevlade« (Pajnik 2008, 47).

»Predstava je, da stranke in zvodniki prostitutke izkoriščajo, kar poganja razvoj seksualne industrije, vzdržuje neenakost med spoloma, povečuje nasilje in utrjuje prostitucijo kot patriarhalno institucijo. Abolicionizem zagovarja odpravo seksualne industrije, odpravo pornografije kot nasilja nad ženskami in kriminalizacijo trgovanja z ljudmi.« (Pajnik 2008, 47). Izhodišča kampanj proti prostituciji so izražena v obliki »manifestov posamičnih skupin« (Pajnik 2008, 48). Manifestacije potekajo na naslednjih podlagah: da je prostitucija odsev patriarhalne družbe, izkoriščanja žensk, da je v prostituciji vedno prisotno nasilje, ženske so žrtve in se ne odločajo prostovoljno (Pajnik 2008, 48). Iz tega je razumeti, da je prostitucija ideološko obarvana, kar pridom izkorišča patriarhat. Razlike med spoloma na biološki ravni namreč obstajajo. To je dejstvo. Dejstvo pa ni, da morajo razlike obstajati tudi pri razlagi družbenega spola. Posameznemu spolu se že skozi zgodovino razlaga in pripisuje določene družbene vloge. Parsons v svoji razlagi nuklearne družine poudarja vlogo moškega kot

skrbnika družine, ki družino živi, domov prinaša denar, medtem ko ženski prepisuje vlogo gospodinje, čutnosti, skrbi za otroke, moža in družino.

»Ena od sodobnih konstelacij v zvezi prostitucije pa je spolni liberalizem. Spolni liberalizem se lahko opredeli kot prepričanje, da je seks pozitiven in da družba ne bi smela omejevati spolnega izražanje tako dolgo, dokler poteka soglasje med strankami. Ta usmeritev je tudi temelj sistema legalizacije prostitucije na Nizozemskem.« (Kesler 2002, 177).

Švedska priznava, da je prostitucija oblika nasilja moških nad ženskami, otroci in je nakup spolnega odnosa kriminaliziran. Švedska je država, v kateri se zakonsko preganja moške, ki plačujejo ženskam za spolni odnos (Raymond 2004, 1164).

5 TELO SE IZPOSTAVI

Prvi začetki, ko telo javno nastopi v družbeni sferi, so bili že v 16. stoletju. Največje razsežnosti pa je telo dobilo v 18. stoletju v dobi razsvetljenstva. Podvrženo je bilo raziskovanju, v galenski medicini pa je bilo opredeljen »kot sposobnost odpiranja zato, da bi videli globlje dele« (Kunst 1999, 20). Telo je bilo razgaljeno, vendar samo v tem smislu, da bi si umetniki izboljšali svoje znanje pri upodabljanju idealne podobe telesa in kot piše Kunstova, »to ni resnica realnega telesa, pač pa je resnica idealne podobe telesa.« (Kunst 1999, 21). Umetniki so telo upodabljali na slikah, pričela so se anatomski gledališča, kjer so se disekcije izvajale pred množico gledalcev. Vendar pa v tem obdobje še ne moremo govoriti, da je telo služilo raziskovanju, saj izdelki tega časa nazorno prikazujejo simetrične dele telesa predvsem z estetskega vidika. Resnica, kako zgleda telo, je bila zakrita. Telo je bilo lepo, ker je bilo odprto, zato so bili organi predstavljeni v simetrični obliki. Kot je razvidno iz tega, je bila pomembnejša estetika pred resnično strukturo telesa; na subjektivnem nivoju se ta pomembnost ne zmanjša, temveč samo stopnjuje.

O samem telesu pa so razpravljali že Grki, Rimljani, židje, kristjani. Definirali so ga na različne načine kot biološko entiteto, sistem simbolov, metaforo, estetski objekt s kompleksnim družbenim pomenom – je oblečeno, obrito, tetovirano; kot politični objekt – trenirano, disciplinirano, mučeno, pohabljeno telo; ekonomski objekt – izkoriščano, hranjeno, reproducirano, seksualni objekt – zapeljevano in zapeljujoče in kot strošeno (Kuhar 2004, 9).

In kot nadaljuje Kuharjeva (Kuhar 2004, 9), telo ni samo biološko telo, temveč to telo lahko dojemamo tudi kot objekt, s katerim se lahko manipulira na različne načine. Če je te manipulacije veliko, več kot je telo lahko racionalno absorbira, pride lahko do hudih patologij (Kuhar 2004, 9) ali hysterij, o katerih je govoril že sam Freud. Telo je podvrženo družbi, družbenim normam, vrednotam, družbenemu nadzoru, avtoriteti in navsezadnje ga oblikuje kultura posamezne družbe. Telo oblikujeta politika in ekonomija, neprestano je v središču družbenega dogajanja. Oblika telesa na subjektivni ravni je odraz družbene regulacije, medtem ko je samo telo še vedno del narave, je biološko, fiziološko. Telo je nemogoče izpostaviti popolnemu nadzoru, in misel, »da lahko človek obvladuje naravo« (Kuhar, 2004, 10), je iluzorna. Čeprav družba stremi k popolnemu telesu, to nikoli ne bo izvedljivo. Na tem mestu velja omeniti krščansko doktrino, ki je slonela na popolnem samonadzoru, pri katerem je spodbujala kristjane k vzdržnosti nad užitki, predvsem seksualnimi. Žensko telo, predvsem lepo telo, se je povezovalo s seksualnostjo, ker pa so kristjani seksualnost povezovali z grehom, je bila tudi želja po lepem ženskem telesu greh.

5.1 Žensko telo

Žensko telo se do razsvetljenstva ni bistveno razlikovalo od moškega; edina razlika med moškim in ženskim telesom je bila v tem, da so bile ženske genitalije obrnjene v notranjost telesa. Terminologija ženskega in moškega telesa je veljala enako za oba in ženskemu telesu ni bila podeljena vloga skrbi za reprodukcijo. Žensko telo je bilo ravno zaradi tega predstavljeno kot manj popolno kot telo moškega (Lie 2002, 387). Laqueur (Laqueur v Lie 2002, 387) se strinja, da razlike med spoloma obstajajo in te priznava glede na biološki spol in ne glede na družbeno strukturiran spol. Družba je do renesanse priznavala le en spol. (Laqueur v Lie 2002, 387). Iz tega lahko razberemo, da ni problem samo v priznavanju obstoja ženskega telesa, temveč se s nepriznavanjem zanika tudi ženskost kot del družbenega in kulturnega življenja.

Najmočnejšo vlogo v 19. stoletju je imelo žensko telo, ker kot pravi Kunstova, je v tem obdobju ravno žensko telo tisto, ki povzroči razpad med »dušo in telesom, moškim in žensko, mano in svetom, naravnim in umetnim« (Kunst 2004, 139). S tem so se nakazale »prve strategije politike telesne reprezentacije« (Kunst 2004, 139). »Prav skozi žensko telo se tako na začetku modernosti nakazuje neka nova vidnost telesa sploh, katere kontinuiteto – seveda z neprestanimi notranjimi samorefleksijami in kritikami – lahko spremljamo vse do danes, ko se

pred nami v vsej svoji neposrednosti in škandaloznosti razgrinjajo postmoderna eksplicitna telesa.« (Kunst 2004, 140). Razprave o razdvojenosti telesa in duha zasledimo že v 17. stoletju, ko je »Descartesova filozofija v posamezniku videla zgolj racionalno bitje« (Kuhar 2004, 10). Descartes je o telesu pisal kot o »stroju, ki ga upravlja duša« (Kuhar 2004, 10). Že v tem stoletju je bilo telo kot objekt podrejeno nečemu višjemu, duši, ki je upravljala s samim telesom. Lahko rečem, da je bila filozofija dulaizma telo-duša primerna osnova v naslednjih obdobjih, v katerih je bil dulaizem prenesen na žensko, ne na moško telo, Ker je bilo žensko telo lepo, je bilo predmet moškega poželenja, a hkrati so se morali vzdržati poželenja; tako so si enostavno ženska telesa podredili in na ta način pridobili moč upravljanja z njimi. Če povzemam po Descartesu, je žensko telo postalo stroj, moško duša, ki misli, žensko telo pa je podvrženo biološki fiziologiji. Žensko telo je »neukrotljivo, usmerjajo ga instinkti, goni, želje, emocije« (Kuhar 2004, 10). In kot piše Kuharjeva (Kuhar 2004, 10), zaradi vseh teh biološko-fizioloških funkcij telesa, kot so menstruacija, nosečnost, rojstvo, je veljalo, da ženske ne morejo opravljati samonadzora oziroma ne morejo nadzorovati svojega telesa. Ta mit o dualizmu ženskega in moškega telesa, o katerem so govorili že v 16. in 17. stoletju, je zaznati še sedaj. Žensko telo še vedno velja za predmet poželenja. To poželenje, izvirajoče iz same evolucijske reprodukcije, torej skrbi za obstoj, ki je povezana s spolnim odnosom, da pride do združitve med jajčecem in semenčecem, ko se preko delitve in rasti celic oblikuje nov človek, je družba dovolila, da se oznani kot nekaj prepovedanega, saj je s spolnim odnosom povezovala lepo žensko telo, poželenje. Z ženskim telesom se začneta ukvarjati politika in ekonomija; tako ženska izgublja vso svobodo odločanja za svoje telo, ki pa ga ima v oblasti država, saj je podvrženo višjem ciljem,. Torej, zakaj oblast prepoveduje nekaj, kar je povezano z evolucijo, z obstojem za obstanek? Ljudje bodo imeli spolne odnose, saj je to del narave, biološka potreba – boj za preživetje vrste in dober razlog, da politike legalizirajo seksualno delo v korist vseh udeležencev.

5.2 Telo kot blago

Žensko telo tako postane blago, blago na trgu ekonomije, ki ga obvladuje pravilo povpraševanja in ponudbe. Iz subjektivne estetike ženskega telesa se ta sprevrže v realnost. Seltzer navaja, da se odnos med telesom in njegovo reprezentacijo razlaga kot »padeč iz naravnega v kulturno« (Seltzer v Kunst 2004, 145). Žensko telo kot del narave zapade v območje kulture posamezne družbe in na ta način dobi tudi svojo vlogo v družbi. Ekonomsko mora biti žensko telo, da doseže dobro ceno, tisto, kar si kupec želi. Estetika telesa ni več

pomembna samo v umetniškem svetu, temveč dobiva veliko pomembnost tudi v realnem življenju. Telo postane potrošniško blago. Kunstova navaja, da se »prvi moderni motivi ženskega telesa kot blaga najdejo v prostitutki, obsesivni sopotnici Flaneurja in pesnika Charlesa Baudelaira« (Kunst 2004, 145).

Kot navaja Kunstova, »žensko telo prostitutke je namreč tisto urbano, moderno telo vmes, je umetno, je naravno, je zunaj, je znotraj, zaznamujeta ga izginjanje meja in pretočnost, je moško in žensko« (Kunst 2004, 149).

Medtem ko so načini, na katere so pritrjeni kulturni pomeni telesa žensk, dobro razviti, pa je vprašanje, kako ženske doživljajo svoja telesa pod dnevnim teroriziranjem, premalo raziskano (Davis v Coy 2009, 66). Prostitucija je v tem smislu izjema. Študije so želele ugotoviti, kako ženske prodajajo dostop do svojega telesa in raziskati neposreden vpliv, povezan z izkušnjami, kot so spolno nasilje in droge (Epele, Farley v Coy 2009, 66). Ženskam, ki prodajajo seks, je skupno soočanje s travmami pogostosti nasilja nad njihovimi telesi (Coy 2009, 66).

Carole Pateman (v Coy) trdi, da prostitucija lahko nastopa in je edinstvena le v obliki naložbe samozaposlenih. To pa zaradi dinamičnosti med seksualnostjo, telesom in samozavestjo. Glede na to prostitucija ne bi smela biti delo kot druga dela, saj v ontološkem smislu škoduje poosebljenemu selfu (jazu) (Pateman v Coy 2009, 66). V ta namen so predlogi (Davidson v Coy 2009, 66), da se študije prostitucije posvetijo osebi, telesu, moči poveljevanja celotnemu telesu, ne le fizično, temveč tudi simbolično. To pomeni, da se posamezen organ telesa kupi za posebno nalogo in v seksualni transakciji se med tem nakupom postavi pogodbeno meja, ki določa uporabo in lastništvo nad tem organom (Coy 2009, 66).

Coy (Coy 2009, 65) navaja, da je pomemben vidik raziskovanja tudi, kako ženske prodajajo seks/telo v različnih okoljih in odnos do telesa glede na različne stopnje lastništva. Empirično je dokazano (Coy 2009, 65), da je ulična prostitucija škodljiva za žensko telo; raziskave namreč dokazujejo, da je za ženske na ulici značilna visoka stopnja uporabe drog, pojav kroničnih bolezni, visoka stopnja nasilja, brezdorstva in podhranjenosti. Vse to pa vodi k splošnemu telesnemu poslabšanju (Epele in drugi v Coy 2009, 65). Iz tega je sklepati, da imajo ženske, ki nudijo seks na ulici, vsekakor manjše lastništvo nad svojim telesom, kot ga imajo ženske, ki prodajajo seks v zaprtih prostorih. Phoenix (Phoenix v Coy 2009, 66) navaja, da je edini problem za žensko, ki prodaja svoje telo, se prostituira, v tem, da je telo njeno, je njena lastnina, nima pa nadzora nad svojo lastnino, torej nad svojim telesom.

6 SEKSUALNO DELO

Dokaz, da je seksualno delo lahko opredeljeno kot delo, legitimizirano, najdemo v Marxovih besedah, za katerega je »delo proizvodnja blaga in uslug, ključno za človekovo srečo in samouresničitve. Delo je najpomembnejša, temeljna človekova dejavnost. Ljudem omogoča, da uresničijo skrite možnosti ...« (Haralambos in Holborn 1999, 187). Kar pa najbolje opisuje seksualno delo in ga najbolj povezuje s tem, da je to lahko pravo delo, je Marxova definicija odtujenega dela. Odtujeno delo Marxu pomeni, »da ljudje ne morejo najti zadovoljstva in samouresničitve pri opravljanju svojega dela ali v proizvodih lastnega dela. Ker ne morejo izraziti svoje resnične narave v delu, se sami sebi odtujijo: so tuji svojemu lastnemu jazu.« (Haralambos in Holborn 1999, 187). Oglejmo si prostitutko ali prostitutka, ki nudi svoje telo za denarno ali materialno plačilo: oseba, ki to delo opravlja po lastni volji, v tem najde zadovoljstvo je za družbo izrednega pomena. Ker je oseba zadovoljna sama s seboj, je za svoje delo pošteno plačana, v podporo so ji vse ekonomske, socialne, zdravstvene institucije; zakaj torej to ne bi bilo tako tudi za opravljeno seksualno delo? Če je oseba dosegla stopnjo samouresničitve, je za družbo še kako pomembna, saj je zadovoljna sama s seboj, zadovoljna je z drugimi in kot pravi Marx: »vsakdo od nas bo pri proizvodnji potrdil tako sebe kot svoje sotovariše« (Marx v Haralambo in Holborn 1999, 188). Kar pa lahko štejemo v prid legalizaciji seksualnega dela, je, če oseba seksualno delo opravlja po lastni volji, prodaja svoje subjektivno telo na potrošniškem trgu, na katerem izraža zadovoljstvo v delu, ki ga opravlja; pri tem ne pride do odtujitve dela, saj se ves dobiček akumulira v osebni samouresničitvi in boljših odnosih v družbi.

Zagovorniki nekaterih perspektiv feminizma, pravic žensk in seveda tudi moških v prostituciji se zavzemajo obravnavo prostitucije kot seksualnega dela in prostitutke kot seksualne delavke (Pajnik 2008, 54).

Od kod izvira ideja, da se prostitucija obravnava kot delo? Leta 1973 je COYOTE, organizacija v ZDA (Call Off Your Old Tired Ethics) izjavila, da bi bila prostitucija lahko tudi zakonito delo. V obdobju izbruha epidemije aidsa se je organizacija COYOTE osredotočila na ozaveščene, izobraževanje, zavzemanje za dekriminializacijo prostitucije, vse to z namenom povečevanja števila strank (Jenness v Farley 2004, 1089). Ti cilji se odražajo v dejavnosti prostitutk v New Zealand Prostitutes Collective (NZPC), ki zagotavljajo povezavo v slogu organizacije za vse udeležence v prostituciji. To je pomembno predvsem takrat, ko se prostitucija razume kot nasilje in organizacija vsaj malo pripomore k védenju, da

prostitutka ni sama. (Farley 2004, 1089). Tudi različne politične stranke so sprejele izhodišča, ki opredeljujejo prostitucijo kot delo. Ena takšnih strank je Zelena stranka, ki se je zavzemala, da bi bila prostitucija delo in tisti, ki se ukvarjajo z prostitucijo, spolni delavci. Člani Zelene stranke z Nove Zelandije zagovarjajo prepričanje, da bi dekriminilizacija prostitucije lahko bila tudi oblika zaščite pravic prostitutk in pravic kot spolnih delavk (SueBradford, Green Party public speech in Auckland, New Zealand, June 26, 2003 v Farley, 2004, 1090). Vendar pa zadeve niso tako enostavne. Kot zapiše Farley, so izjave politik o pravicah spolnih delavk le »fantazije« (Farley 2004, 1090). Medtem ko politike spodbujajo javno zdravje, zakon v Novi Zelandiji ohranja imena lastnikov bordelov in imena bordelov kot skrivnost. Na ta način otežuje delo inšpekcijskim službam, ki naj bi delale v javno dobro. Tako ohranja poklic prostitutke še vedno skrit. Po Farleyjevih besedah zakon ščiti zasebnost zvodnikov in na splošno zastopa interese strank, ne pa interesov spolnih delavcev; pravna strategija za spodbujanje prostitucije kot dela je vprašanje človekovih in državljskih pravic. (Farley 2004, 1090).

Svetovna zveza prosti trgovini z ženskami (GAATW) spodbuja prostitucijo kot seksualno delo, koalicija proti trgovini z ljudmi, predvsem ženskami, (CATW) pa se bori za odpravo prostitucije in drugih oblik diskriminacije žensk. Organizacije, ki sprejemajo ali spodbujajo prostitucijo kot primerno za zaposlitev delavk/delavcev, pa so:

Dutch Foundation for Women (STV); Coordination for Action Research on AIDS and Mobility (CARAM/ Cambodia); European Network for HIV/STD Prevention in Europe (EUROPAP); Transnational AIDS/STD Prevention among Migrant Prostitutes (TAMPEP; Netherlands, Italy, Germany, and Austria); CARE International; North American Task Force on Prostitution; Anti-Slavery International; Human Rights Watch; Amnesty International (USA); Amnesty for Women, Hamburg; Rights of Entertainers in Asia to Combat Human Oppression and Unjust Treatment, Hong Kong (REACH OUT); Bangladesh Women's Health Coalition; Medecins sans Frontieres; From Our Streets with Dignity (FROST'D), New York; Coalition Against Slavery and Trafficking (CAST), Los Angeles; Prostitution Alternatives Counseling and Education (PACE), Vancouver, Canada; Nueva Era en Salud, Panama.⁵ United Nations organizations such as the WHO, UN/AIDS, and the International Labor Organization (ILO). (Lim v Farley 2004, 1091–1092)

Te organizacije so podprle legalizacijo prostitucije in prostitucije kot delo.

Seksualno delo je preveč kompleksen pojem za omejitve samo na povpraševanje potrošništva seksualnega servisa. Dejavniki, ki spodbujajo širitev globalnega komercialnega spolnega izkoriščanja, so zapleteni. Vendar, kot pravi Raymond, ta zapletenost ne sme služiti kot izgovor za nedejavnost ali kot nekaj, kar ne daje varnosti. Kompleksnosti seksualnega dela se ne sme poenostavljati. (Raymond 2004, 1059)

Če se osredotočimo samo na seksualni sektor, ni zaznati klic represivnih politik proti odjemalcem. Glede na politično in moralno težavo v vezi politik zakonitega zatiranja in dejstva, da posamezni vzorci obnašanja potrošnikov pogosto izhajajo in so odraz travm iz otroštva. Zato je potreba po pripravi ustvarjalnejših, manj kazenskih in dolgoročnejših strategij (O'Connell in Anderson v Raymond 2004, 1159).

7 LEGALIZACIJA PROSTITUCIJE

Za legalizacijo prostitucije si prizadeva tudi Zveza za varnost prostitutk (ASP), ki želi, da se ustanovi sindikat. Za prostitucijo naj se odloči ženska, ki ta poklic seksualne delavke želi opravljati in v to delo ni bila priseljena na način kot sredstvo za preživetje. Poudarja, da kritika ekonomije ne more biti veljavna samo za prostitucijo, temveč je to lahko le kritika, ki zajema vsa ekonomska področja (Kesler 2004, 222). Če povzamem Satzov (v Kesler 2004, 222) opis gospodarskega pristopa neligalizirane prostitucije v ekonomiji: ta naj bi se odražala v ravnotežju stanja družbenih stroškov, izraženih s številkami v dolarjih. Vendar po izračunih so neto stroški neligalizirane prostitucije večji od ostalih socialnih stroškov, ki nastanejo s prodajo drugih človeških zmogljivosti. Sama neligalizirana prostitucija zvišuje stroške zaradi izbruhov bolezni, ker prostitutke nimajo zagotovljenih rednih zdravstvenih pregledov, nevarnosti, ki prežijo na prostitute (kriminal, droge, trgovanje z belim blagom), zaradi moralnih vrednot, ki pri ostalih državljanih sproščajo neugodje s prostitucijo, in morebitnih ločitev, ki nastanejo, ko žena izve, da jo je mož prevaral z prostitutko (Satz v Kesler 2004, 222). Satz nadaljuje, da je seznam stroškov, ki izpodbijajo ravnotežje ekonomije in so prosti legalizaciji prostitucije, pomanjkljiv, in sicer: prostitucija je trg delovne sile, z vsemi lastninskimi in pravnimi pravicami, kot veljajo na splošno na trgu delovne sile; celovito človeško humanost je nemogoče prikazati, izraziti s stroški, in tretjič, da je nekatere družbene pojave, kot je prodaja intimnega odnosa, potrebno zaščititi pred krutim ekonomskim trgom, da ohranijo celotno integriteto v prodaji spolnega odnosa – seksa samo za plačilo. Trg ne more delovati kot stroj, ki samo sešteva stroške in živi od koristi (Satz v Kesler 2004, 222). Če povzamem po Satzu (v Kesler, 2004,), spolni odnos, ki prejme plačilo glede na ekonomijo

trga, ni isti, kot spolni odnos, ki ni izveden za plačilo. To je zgolj teorija ekonomike trga. Vendar temu ni tako. Kakšna je razlika med občasnim spolnim odnosom dveh ljudi, ki sta se komaj spoznala, od spolnega odnosa s prostitutko? Satz trdi (v Kesler, 2004, 223), da ni nikakršne razlike. V obeh primerih gre za spolni odnos za zabavo, samo da mora koristnik spolne usluge prostitutki, prostitutu plačati. Zveza za varnost prostitutk (ASP) zagovarja svobodno izbiro posameznic oziroma posameznikov za opravljanje dela, kot je seksualno delo.

Zagovorniki prostitucije pravijo, da legalizacija ali dekriminalizacija prostitucije naredi sami prostituciji veliko škodo. Je »socialna stigma« (Farley 2004, 1092) proti prostituciji. Strinjajo se, da so ženske v prostituciji stigmatizirane, so socialno nevidne in pogosto predmet zaničevanja javnosti (Farley 2004, 1092). Farley pravi, da so se nekateri zavzemali za legalizacijo in dekriminalizacijo prostitucije, ker bi ta odstranila družbene predsodke proti ženskam v prostituciji (Farley 2004, 1092). Nekateri zagovorniki legalizacije prostitucije celo verjamejo, da bi lahko z legalizacijo prostitutkam vrnilo dostojanstvo (Raymond 2004, 1163). Vendar kljub legalizaciji in dekriminalizaciji so udeležence prostitucije še vedno deležne sramote, so v družbi stigmatizirane, kar je velik problem, ko se želijo vključiti nazaj v družbo. Družba si ne želi poslovne prostitucije, ki deluje v njeni ali sosedovi skupnosti. Zato zvodniki najemajo stanovanja v primernih območjih, kar ohranja udeležence prostitucije prikrite javnosti in na ta način zmanjšuje pravne in človeške pravice prostitutk, prostitutov. Urejanje prostitucije glede določanja območij delovanja je fizična manifestacija socioloških in psiholoških predsodkov, saj se na ta način prostitucija odstrani iz mainstreama. Prostitutke, prostitutki so tako fizično izolirani od ostale družbe (Farley 2004, 1093). To si lahko razlagamo s tem, da sama legalizacija, dekriminalizacija prostitucije, prostitutke, prostitute izolira iz samega družbenega življenja, jih stigmatizira in potisne na obrobje ter v oskrbo lastnikov bordelov, klubov, zvodnikov. Tako postanejo še bolj ranljivi, kršijo se njihove osebne in družbene pravice, v ozadju se povečuje migracija belega blaga. Raymond pravi, da se ljudje pogosto ne zavedajo, da dekriminalizacija upošteva vse udeležence v spolni industriji, ne samo žensk. Ob vsem tem, pa niso mislili na posledice legalizacije, zvodnikov kot legitimnih podjetnikov prostitucije ali dejstva, da je prostitucija »moški, ki kupuje žensko« (Raymond 2004, 1163), sprejeta kot dejavnost potrošniške spolne storitve.

8 PROSTITUCIJA V SLOVENIJI

Prostitucija v Sloveniji je zelo slabo raziskana. Vzroki so v marginaliziranosti in stigmatiziranosti prostitutk, prostitutov in klientov (Šori 2005, 61). Šori navaja problem zakonodaje, ker se le ta preveč ukvarja s tem, kako družbo zaščititi pred prostitutami in prostitutkami, premalo pa s tem, da se zaščiti seksualne delavce in delavke. »Analiziranje prostitucije že samo po sebi trči ob stalno nadaljevanje spektra spolne nepravčnosti v patriarhalnih družbah in našo pogosto shizofreno – delno spoznano, delno tabuizirano – strast za seks, kar je kombinacija, ki vzbuja visoko konfliktno in neharmonično reakcijo.« (Chancer v Šori 2005, 62). Prostitucija v Sloveniji po Šorijevih ugotovitvah ni več urban pojav. To pa zaradi tega, ker se bari in lokali selijo izven mestnih jeder. Je dobro organizirana, je »indoor prostitucija« (Šori 2005, 63), kar pomeni, da se dogajala znotraj, v stanovanjih, lokalih in je očem javnosti dobro skrita. Po njegovih ugotovitvah prevladuje v Sloveniji ženska heteroseksualna prostitucija. Največ prostitucije se dogaja v stanovanjih, sledijo nočni lokali, ostalih oblik prostitucije je v Sloveniji relativno malo. Tudi sama prostitucija je razdeljena na posamezne razrede. Prostitutke, ki nudijo spolne usluge na ulicah, v to delo je vložena manj kapitala, bodo težje napredovale kot ponudnice spolnih uslug, ki so pričele že z osnovnim kapitalom, ki so jim nudili zvodniki ali lastniki posameznih klubov in pri katerih je cena spolnega akta sorazmerna s ceno statusa nočnega lokala. S statusom je mišljena predvsem struktura obiskovalcev teh nočnih klubov. Šori ugotavlja, da se v Sloveniji pojavlja osem različnih vrst prostitucije. To so ulična, stanovanjska, prostitucija v nočnih lokalih, masažnih salonih, hotelska prostitucija, bordelih, agencijskih ponudbah in prostitucija znotraj spremljevalnih uslug. V večini primerov imajo seksualne delavke zvodnika, ki jim pobira del zaslužka v zameno za pridobljenega klienta in tako imenovano varnost. Problem nastopi v tem, da si zvodniki zaslužijo te delavke, kar vodi v kriminaliteto. Če bi bilo seksualno delo legalizirano, bi lahko seksualne delavke delovale same ali pa se združile v skupino, s katero bi si delile stroške najemnine, varnosti, država, oblast z zakonom, pa bi jim omogočala svobodo pri izbiri klienta, zdravstvene preglede in socialni status, s katerim ne bi več veljale za stigmatizirano skupino. Zanimiva ugotovitev, ki jo navajata tako Šori kot tudi Pajnikova pri raziskovanju prostitucije v Sloveniji, je izobrazba žensk, ki za spolni odnos prejmejo plačilo. Med njimi so tudi visoko izobražena dekleta, dekleta, ki si z zaslužkom plačujejo šolnino, potem ženske, predvsem samohranilke, ki se po končanem delovniku gospodinje preoblečejo in z namenom, da si zvišajo ekonomski standard, nudijo svoje telo za plačilo koristniku spolnih uslug. Finančna sredstva imajo v svetu prostitucije prvo mesto. Ne pozabimo, da so

finančna sredstva tudi eden, če ne najpomembnejši motiv pri opravljanju kakršnega koli drugega dela. Ker je s samo prostitucijo povezana »velika stigma« (Šori 2005, 73), večina prostitutov, prostitutk živi dvojno življenje. V osebnem odnosu prikrivajo svoje početje. V Sloveniji po ocenah Šorija delujejo individualno, se ne družijo, ne povezujejo in niso organizirani. To velja predvsem za stanovanjsko prostitucijo, medtem ko za ostale načine, ki potekajo v notranjih prostorih, kjer so zaradi skupnega delovnega prostora prisiljene sodelovati med seboj, seveda to ne velja. Prostituti in prostitutke pri svojem delu skušajo ločevati svojo osebnost od dela in od čustev. To najbolj zaobjame z besedami Suzan Edwards (v Šori 2005, 73) z distinkcijo »prodati telo in ne duše«. Predvsem pa se prostitutke in prostituti bojijo nasilnežev, nasilnih strank. Ker delujejo ilegalno, jih v večini primerov niti ne upajo prijaviti, raje ostanejo žrtve nasilja. Če bi bilo seksualno delo legalizirano, bi imeli seksualni delavci tudi pravico do prijave nasilnega klienta in ta bi bil tudi kazensko odgovoren za svoje početje. Ker se seksualno delo opravlja ilegalno, so poleg fizičnega trpljenja z njim povezane tudi psihične težave. Te so najpogosteje stres, travme, depresije, anksioznost, alkoholiziranost, droge. Predvsem alkohol in mamila služijo zvodnikom za omamljanje in s tem se povečuje njihov nadzor in kontrola nad prostitutko, prostitutom. Poudariti želim še, da je večina klientov moških, vsaj tako je dokazano, vendar se v današnjem času med klienti povečuje tudi število žensk. Ta raziskava še ni bila izvedena, bi bila pa izredno zanimiva. Klienti ne iščejo vedno samo spolnih uslug. Včasih jim zadostuje samo pogovor, bližina, stik. Tako poleg nudenja seksualnih uslug prostituti in prostitutke opravljajo tudi delo, za katero je usposobljen psihoterapevt.

9 SKLEP

Prostitucija je najstarejši poklic, je zgodovinska trajnica, pojav ki zajema ves svet, in sicer družbena, ekonomska, politična, psihološka in zdravstvena vprašanja. Zadeva vprašanja o stigmatizaciji, legalizaciji in dekriminalizaciji, marginalizaciji, izključevanju, rasizmu, nacionalizmu, seksizmu, regulaciji trga dela. »Prostitucija je odraz migracijskih praks, ekonomske in socialne neenakosti ter razrednih delitev.« (Pajnik 2008, 15).

Različni avtorji različno pojmujejo pojem prostitucije; na primer za Lacroixa so prostitutke vse ženske, ki imajo spolni odnos izven zakona, za Wardlawa je prostitucija spolno občevanje, ki ni dovoljeno, za Scotta je prostitutka tista ženska, ki začasno in za denar prepušča svoje telo različnim moškim. Vendar je Scott pri definiciji previden. Nadalje navaja,

da je po tej definiciji lahko prostitutka tudi ženska v zakonu, ki svoje telo prepušča samo enemu moškemu. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) pa opredeljuje prostitucijo kot dinamičen, prilagodljiv proces, ki vključuje transakcije med prodajalcem in kupcem spolne storitve.

Različne družboslovne znanosti so različno opredeljevale pojem prostitucije. Sredi 19. stoletja je prostitucija veljala za družbeno zlo, saj se v tem obdobju časti pojem monogamne patriarhalne družine. Ker je bil poudarjen ideal družine, so v ženski, ki je svoje telo prodajala za spolne užitke moškim, videli grožnjo varni zasebnosti družine. V kampanji za odpravo zakona o nalezljivih boleznih, ki je bil eden od prvih ukrepov proti prostituciji, se je žensko združenje LNA zavzemalo za emanciparnost politik. Združenje je opozarjalo na neprimerne zdravniške preglede, na sistem registracije žensk in v povezavi s tem na nezmožnost kasnejše rehabilitacije. Feministični pogledi na prostitucijo so si med seboj nasprotujoči. Feministične teorije so, kot pravi Pajnikova, z demistifikacijo mitov liberalizma o prostituciji kot zločinu brez žrtve in o prostitutkah kot seksualno osvobojenih ženskah prostitucijo obravnavale z gledišča spolnih razlik in deskriminacije spola. Feministična naravnost obsoja prostitucijo kot tako, ne obsoja pa posameznikov, ki se odločijo za seksualno delo. Pozitivistično naravnana sociologija deviantnosti iz druge polovice 19. in začetka 20. stoletja s kriminologijo prostitucijo obravnava kot patološki pojav. Prostitucija kot deviacija se preučuje znotraj socialne patologije in kot socialna disciplina. Pri abolicističnih obravnavah prostitucije pa so bile prostitutke žrtve nasilja, patriarhalnih praks in prevlade. Abolicionizem zagovarja odpravo »seksualne industrije, odpravo pornografije kot nasilja nad ženskami in kriminalizacijo trgovanja z ljudmi« (Pajnik 2008, 47).

Prvič je bilo človekovo telo razgaljeno v namene raziskovanja v 18. stoletju, in sicer z namenom, da se vidi globlje dele telesa in pravilnosti upodabljanja idealne podobe telesa. To isto telo je podvrženo družbi, kulturi družbe in še danes govorimo o idealni podobi telesa, ki ga ustvarjajo politike trga. Do začetka obdobja renesanse ni bilo razlik med ženskim in moškim telesom. Bilo je eno samo telo. Genitalije moškega telesa so za žensko telo opisovali kot navznoter obrnjen organ. Na ta način je bilo žensko telo predstavljeno v družbenem in kulturnem kontekstu kot manjvredno. Najmočnejšo vlogo v 19. stoletju je imelo žensko telo, ki je povzročilo razpad med »dušo in telesom, med moškim in žensko, med naravnim in umetnim« (Kunst 2004, 139). Žensko telo je neukrotljivo, usmerjajo ga instinkti, goni, želje, emocije (Kuhar 2004, 10). Žensko telo še vedno velja za predmet poželenja in postane tržno

blago. Prvi moderni pogledi »motive ženskega telesa kot blaga najdejo v prostitutki, obsesivni sopotnici Baudelaira« (Kunst,2004, 145). Žensko telo je postavljeno na trg in zanj velja ekonomija ponudbe in povpraševanja. Telo je podvrženo estetiki, ki je konstrukt družbenega in kulturnega življenja. Ženska, ki se ukvarja s seksualnim delom in na trgu nudi svoje telo za plačilo, je lastnica svojega telesa, vendar ima premalo nadzora nad njim. To je problem predvsem za ženske, ki se ukvarjajo z ulično prostitucijo, saj je njihovo telo bolj izpostavljeno nasilju, uporabi drog, kroničnim boleznim v primerjavi z ženskami, ki nudijo svoje telo v zaprtih prostorih, kjer je nadzor nad njihovim telesom povečan.

Ideja, da se prostitucija obravnava kot seksualno delo, izvira iz leta 1973, ko organizacija COYOTE izjavi, da bi bila prostitucija lahko zakonito delo. Ta organizacija se je predvsem posvečala ozaveščenju, izobraževanju in se zavzemala za dekriminizacijo prostitucije, da bi se seksualne delavke zaščitile pred prostitucijo, razumljeno kot nasilje. Poleg te organizacije pa je še ogromno drugih organizacij, ki se zavzemajo za priznavanje seksualnega dela kot dela. Pojem seksualnega dela je bolj kompleksen, kot se to zdi. Pri priznavanju seksualnega dela je potrebno namreč upoštevati vse udeležence in ne samo koristnikov. Za legalizacijo prostitucije se zavzema veliko držav. S samo legalizacijo naj bi se povečalo zdravstveno stanje prostitutk, prostitutov, zmanjšal naj bi se kriminal, odpravile stigme. Vendar pa sama legalizacija prostitucije nima samo dobrih strani. Koristniki prostitucije ponavadi ne želijo biti izpostavljeni nadzoru, kontroli. Glede na to so tudi imena lokalov, bordelov, zvodnikov prikrita. Na ta način so prostitutke prostituti še bolj ranljivi, še bolj podvrženi migracijam in trgovanju. Sama legalizacija prostitucije je zato lahko družbi škodljiva, saj politike zagovarjajo samo en del uporabnikov, to je koristnike prostitucije. Prostitutke, prostituti pa ostajajo socialno nevidni in so pogosto predmet zaničevanja javnosti.

10 LITERATURA

1. Bataille, Georges. 2001. *Erotizem*. Ljubljana: Rdeča zbirka.
2. Bojana, Kunst. 1999. *Nemogoče telo, telo in stroj, reprezentacija telesa in razmerje do umetnega*. Ljubljana: Maska.
3. --- 2004. *Nevarne povezave. Telo, filozofija in razmerje do umetnega*. Ljubljana: Maska.
4. Coy, Maddy. 2009. *This body which is not mine: The notion of the habit body, prostitution and (dis)embodiment*. Dostopno prek: <http://fty.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/1/61> (10. avgust 2009).
5. Farley, Melissa. 2004. *Bad for the Body, Bad for the Heart: Prostitution Harms Women Even if Legalized or Decriminalized*. Dostopno prek: <http://vaw.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/10/1087> (10. avgust 2009).
6. Foucault, Michel. 1993. *Zgodovina seksualnosti 3, Skrb zase*. Ljubljana: Založba Škuc, Lambada/2.
7. --- 1998. *Zgodovina seksualnosti 2, Uporaba ugodij*. Ljubljana: Založba Škuc, Lambada/11.
8. Freud, Sigmund. 2006. *Spisi o seksualnosti*. Ljubljana: Analecta.
9. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
10. Kesler, Kari. 2002. *Is a Feminist Stance in Support of Prostitution Possible? An Exploration of Current Trends*. Dostopno prek: <http://sexualities.sagepub.com/cgi/content/abstract/5/2/219> (10. avgust 2009).
11. Kuhar, Metka. 2004. *V imenu lepote: Družbena konstrukcija telesne samopodobe*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Laqueur, Thomas. 1992. *Making sex, Body and gender from Greek to Freud*. Cambridge, MA and London: Harvard University Press.
13. Limoncelli, A. Stephanie. *International Voluntary Associations, Local Social Movements and State Paths to the Abolition of Regulated Prostitution in Europe, 1875–1950*. Dostopno prek: <http://iss.sagepub.com/cgi/content/abstract/21/1/31> (1. September 2009).
14. Merete, Lie. 2002. *Science as Father?: Sex and Gender in the Age of Reproductive Technologies*. Dostopno prek: <http://ejw.sagepub.com/cgi/content/abstract/9/4/381> (9. September 2009).
15. Pajnik, Mojca. 2008. *Prostitucija in trgovanje z ljudmi: perspektive spola, dela in migracij*. Ljubljana: Zbirka Politike.

16. Raymond, Janice G. 2004. *Prostitution on Demand: Legalizing the Buyers as Sexual Consumers*. Dostopno prek: <http://vaw.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/10/1156> (10. avgust 2009).
17. Scott, Ryley George. 1991. *Najstarejša obrt. Prostitucija od antike do današnjih dni*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
18. Steven, Sawyer P. in Michael E. Metz. 2009. The Attitudes Toward Prostitution Scale. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 53 (3): 334-347. Dostopno prek: <http://ijo.sagepub.com> (10. Avgust 2009).
19. Šori, Iztok. 2005. *Prostitucija v Sloveniji. Akterji, podoba, problemi in odnosi*. Dostopno prek: www.etno-muzej.si/pdf/0354-0316_15_Sori_Prostitucija.pdf (10. avgust 2009).